

Metin Eloğlu

MACİT BALIK

Türk Şiirinin iki önemli ekolü olan Garip akımı ve bir süre sonra da İkinci Yeni Şiir anlayışına yakın duruşuyla adını duyuran Metin Eloğlu, Şairliği kadar ressamlığı ile de öne çıkan bir sanatçıdır. Şair, 11 Mart 1927’de İstanbul’da doğar. Ortaöğrenimini Kısıklı Ortaokulunda tamamladıktan sonra 1943 yılında girdiği Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümünden 1947’de mezun olur (Necatigil 1970: 120, Kurdakul 1983: 193). Edebiyata “öykü ile adım atan” (wikipedia.org: 2010) Eloğlu ilk Őiirini *Kovan* adlı bir dergide yayımlar. Son-

raki yıllarda *Servet-i Fünûn*, *Uyanış*, *İstanbul* gibi dergilerde de “Mehmet Emin, Mehmet Metin, Etem Olgunil ve Nil Meteoğlu” (wikipedia.org: 2010) müstear isimlerini kullanarak yazı faaliyetlerini sürdürür. Metin Eloğlu’nun tanınmaya başladığı yıllar 1947-1951 yılları arasındadır. Bu dönem içerisinde Metin Eloğlu imzasıyla Şiirleri çıkan Şair, Doğan Hızlan’ın ifadesiyle “çok Őiddetli kesin yergilerle haksızlığa, sömürmeye, dengesizliklere, kötülöklere karşı yüreğini” (Aktaran: Kurdakul 1983: 193) koyar. Şairliğini ilk kitabı *Düdüklü Tencere* (1951) ile kabul ettiren Eloğlu’nun ikinci eseri *Sultan Palamut* (1957) adındaki hikâye kitabıdır. 1971 yılında yayımlanan *Dizin* başlıklı kitabıyla Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü’ne layık görülür. Şiirlerinin çok farklı dergilerde yayımlandığı Eloğlu, 1952’den itibaren *Türk Dili* dergisinde yazar. 1985’te İstanbul’da ölür.

Metin Eloğlu, “Şiirlerine ironi ve acı karışımı bir ruh hâli içinde, yaşadığı çağın gerçek ve izlenimlerini” (Necatigil 1970: 121) yansıtır. Kendi dilinde öteki insanların dilini, yakınmalarında, bunalımlarında, sıkıntılarında, öteki insanların yaşamlarında rastlanabilecek olan patlamaları birleştirmeye çalışmıştır (Kurdakul 1983: 193). Başlangıçta Orhan Veli kuşağının estetiğiyle iç içe görünmesine rağmen, içsel yönelişler, kuruluş ve yapı özellikleri bakımından kendine özgü yeteneklerin Şairi olur. Duygu ile düşünceyi birbirine ustaca bağlarken, kendine has bir sözcük dünyasını Şiirinin dokusuna işleyerek orijinal olmaya özen gösterir. Őairliğinin ilk yıllarında Orhan Veli anlayışının etkisindedir ve

“toplumsal yaşamı, yeni ve yapay olmayan bir İstanbul argosuyla somutlaştıran bir dil örgüsü” (isimsizsiniz.com: 2010) kullanır. “Odun” ve “Horozdan Korkan Oğlan” şiirlerinden sonra bu anlayıştan sıyrılır ve sözcüklere aşırı düşün, yeni bir şiir dili kurma hevesini alabildiğine uç noktalara götürerek soyut alanlara kayar.

Metin Eloğlu, bazı kaynaklarda İkinci Yeni şairleri arasında gösterilse de tam olarak onların şiir anlayışına bağlanamayan şairlerdendir (Hızlan 2006: 51). İkinci Yeni şairlerinin resme olan tutkularından kaynaklanan bir ortaklık Cemal Süreya’dan aktarılan bir anı (Karaca 2005: 413) içerisinde yer almasına rağmen bu iletişim şiir anlayışının İkinci Yeni içinde değerlendirilmesine yeterli değildir. Nitekim Asım Bezirci de Metin Eloğlu ve birçok şairi İkinci Yeni şairleri arasında saymamakla beraber, şiirlerinin İkinci Yeni Antolojisi’nde yer almasının bir yanığı doğurduğu sonucuna varır (Aktaran: Hızlan 2006: 51).

1981 yılında *Türk Dili* dergisinde şairlerin kendi şiir anlayışlarını, şiirlerinin beslendiği kaynakları, estetik kaygılarını, ilhamını harekete geçiren öz yamsal etkileri dile getirdikleri soruşturmaya Metin Eloğlu da “Delikanlılığımdan Bu Yana” başlıklı yazısıyla dâhil olmuş, şiirinin nasıl oluştuğunu ve dil anlayışını şöyle açıklamıştır:

“Delikanlılığımdan bu yana yaşama düzenimdeki sereserpelik, sanatsal çalışma yöntemimi de etkilemiştir; belli saatlerde, belli ilişkilerde, belli bir çaba gerektiren kurallı işlere yeltenmeyişi de bu huya, yaratılışa yormalı. Ressamlığı öbür uğraş olarak seçişim de, bu bağımsız gidiattan hoşnutluğumu sağladı. Genellikle, okuduğum bir yazın yapıtı şiire iter, özendirir beni; yani gündelik yaşamdan, olgulardan pek esinlenmem. 2-3 şiire birden başladığım da oluyor; hangisini cebimde taşıyorsam o bitiyor önce; masa başı çalışmasına yoğunum. Picasso’nun, kendi resim serüvenini özetleyen: “Ben aramadan bulurum” sözü, sanırım bu tür şiirlerin oluşumu açısından da geçerli. Ama dil/deyiş sorunu önde geldiğinden, bu uğraş ürünlerinin tezcanlılıkla yayımlanmaması de sakıncalı; kimi sözcüklerin, imgelelerin, dilediğiniz anlam yükünü taşıyıp yansıtmadığını seziyorsunuz az sonra... Şunu da ekleyeyim: Kişiliğini saptamış her şair, zorlanacak olsa, vardığı çizginin pek de altına düşmeyen bir şiiri, en geç yarım saat içinde pekâlâ yazabilir” (Eloğlu 1981: 88).

Metin Eloğlu’nun, ilk kitaplarıyla, kendi dönemini ve kendinden sonraki kuşakları etkilemiş bir şair olduğu söylenebilir.

“Humor, ironi ve toplumsal eleştiriciliğiyle Can Yücel, Cemal Süreya v.b. şairleri, lümpen çevrelerin, orta tabakanın dilini şiirleştirilmesiyle dolaysız konuşma tonu ve yine ironi ve toplumsal eleştiricilik özelliğiyle Ataol Behramoğlu’nu etkilemiş olduğu”

söylenebilir. Şairin *Türk Dili* dergisinde, birinde şairliğini anlattığı, ötekinde ise “Bir seçki hazırlasanız Orhan Veli’nin hangi şiirlerini seçerdiniz? Neden?” sorusuna yanıt verdiği iki soruşturma dışında 59 şiiri yayımlanmıştır. Şairliği yukarıda verilen Eloğlu’nun Orhan Veli soruşturmasına verdiği yanıt ise şiirinin Orhan Veli’ye olan yakınlığı göz önünde bulundurulduğunda farklı bir önem arz etmektedir. Eloğlu, Orhan Veli’nin tüm sanatsal verilerinin “güldeste”leştğini ifade ederek (Eloğlu 1975:738) kendisine duyduğu yakınlığı dolaylı da olsa dile getirmiştir.

İlk şiirlerinde Garip şiiri akımının açık bir etkisinin görüldüğü Eloğlu, *Türk Dili*’yle olan yazın macerasına Şubat 1952’de yayımlanan “Misafir” şiiriyle başlar. Şiir, oldukça sade, akıcı ve günlük konuşma diliyle yazılmış; so-kağa yönelik panoramik bir bakışın ifadesiyle başlamaktadır. “Misafir”de şair, gurbette misafir kalan insanın iç dünyasında derinleşen özlem ve hasret duygusunu “*Dikenlisi kalmadı gurbet yatağının / Hasret ateşine alıştım gayrı*” dizele-riyle dile getirir. Bu psikolojiyi yansıtırken karmaşık ve anlaşılması güç imgeler kullanmadan, dolaysız, düz bir ifade ortaya koyar. Alelade bir insanın yaşadığı misafirlik psikolojisi, memleketin dört bir yanına duyulan hasret şeklinde genişler. Sevdiklerinden uzakta bulunan bireyin kendini yoksul, yoksun hissetmesi şiirin son kısmında ortaya konur. Sılaya duyulan hasretin sebebi olarak da sevdalısından, “*saz benizli yâr*”inden uzakta kalışı dile getirilir. Eloğlu’nun ilk dönem şiirleri arasına alınabilecek “Misafir” şiiri için süsten, söz ve anlam sanatlarından söz edilemez. Halk dil ve söyleyişine yakın bir dilin hâkim olduğu şiirin şekilsel özellikleriyle de herhangi bir kaideye tabi olmadığı görülmektedir. Şiirin bu denli nesre ve konuşma diline yakın durması, soyuttan çok somuta yönelik oluşu, söz sanatlarından, kıta veya beyit düzeninden azade olmasının yanında kafiye ve aliterasyon gibi ses uyumunu içermemesi Eloğlu’nun Garip şiirine ne denli yakın durduğunun göstergeleri olarak alınlabilir. “Misafir”de halk şiirinin biçim özellikleri olmamakla birlikte yansıtılan manzaranın pastoral bir atmosfer oluşturduğu gerçeği de göz ardı edilemez. Şairin dile getirdiği hasretlik yukarıda belirtildiği üzere kabullenilen, alışılan bir durum olmaktan oldukça uzaktır. Nitekim özlemi çekilen memleketlerin tabiat güzellikleri hatırlandıktan sonra gurbet elde kalınamayacağı sonucuna

ulaşılır. Bu şiirinde Eloğlu'nun Garip şiiri anlayışına yakın bir tarzda, yoksul çoğunluğun yaşama koşulları ve zevk anlayışını dikkate alır. *Türk Dili* dergisindeki bu ilk şiirinde diğer sanatsal öğelerden ayrı, musikiden veya -kendisi de ressam olmasına rağmen- resme ait görsel öğelerden faydalanmaz.

Metin Eloğlu, ilk şiirinden sonra uzun bir dönem *Türk Dili* dergisinin sayfalarında yer almaz. 1968'e kadar devam eden bu süreçten sonra Nisan 1968'de "Osman'lı" adlı şiiriyle *Türk Dili* dergisinde ve tekrar ölümüne kadar da farklı aralıklarla yazmaya devam eder. Eloğlu, ara verdiği *Türk Dili* serüvenine tekrar döndüğünde şiir anlayışında, dilinde, şiirinin imgesel değerinde önemli değişiklikler görülür. İlk dönem şiirlerindeki Garip etkisinden uzaklaştığı görülen Metin Eloğlu'nun şiirindeki bu değişimin etkenleri arasında İkinci Yeni şiir anlayışı ile tanışmış ve o ekolün şairleriyle hemhâl oluşu gösterilebilir. Şiirinde artık gündelik kullanımları yeğleyen bir edadan çok İkinci Yeni şiirinin başat niteliklerinden olan anlamı karartma ve imgeyi önceleme yolunu tercih ettiği görülür. 1970'li yıllara yaklaşırken şiirde İkinci Yeni etkisinin kırılmasıyla birlikte daha soyut ve kapalılığın aşırı uçlarına yönelen şiirlerini *Türk Dili*'nde yayımlar. Söz gelimi "Çekirdek", "Umut", "Şey", "Ölesiye" vb. gibi ilk olarak *Türk Dili*'nde yayımlanan şiirlerinde dilin kurallarını altüst ettiği, sözcüklerin doğasıyla oynayarak onları anlam dünyasından uzaklaştırdığı, alışılmadık bağdaştırmalar yaptığı görülür. İlk dönemin etkisinden sonra şiirlerinde kendine özgü söz ve imgeleri geliştirmeye başlayan Eloğlu, "dümdüz bir arı", "sokakta örgü sesleri", "çakaleriğini kafama diktüğimde / at gibi kişniyordu rakı" gibi söz dizimi ve sözcüğün anlam doğasını bozan kullanımları şiirlerine taşır. Bunun yanı sıra "Ölesiye dövüşelim gel / Hınçkırarak", "ilkyaz ve sen ille geliyor", "Aşkca bir çirkin söyle ve sus" gibi dil bilgisi kurallarını altüst eden dil tasarrufuyla İkinci Yeni'nin kurallardan, sınırlayıcı ve baskıcı düzenlerden kaçınan şiir anlayışıyla paralellik gösterir. Metin Eloğlu'nun İkinci Yeni'ye yaklaştığı dönemlerde Doğan Hızlan onu "Dili ve yaşamın dilini tepe tepe kullanan şair" olarak niteler.

Metin Eloğlu, en son 1982 yılında *Türk Dili*'nde yayımlanan şiirlerinde aşırı soyut ve kapalı şiir anlayışını temsil eden şiirlerinde belirli bir duygunun varlığını hissettirmez. Bu yönüyle 1960'tan önce *Türk Dili*'nde yayımlanan ilk dönem şiirlerinden ayrılır. Konu, tema, öykü veya olayın şiirlerinden silinmeye başladığı olgunluk döneminde anlamı muğlaklaştırır fakat bir süre sonra İkinci Yeni'nin etkisi silinmeye başladıktan sonra kendi şiir anlayışı daha net çizgilerle ortaya çıkar. Bu dönemden sonra şairane söyleyişten yine uzak duran

şair, keskin, eleştirel ve alaycı bir dille şiir yazmaya devam eder. Fakat kimi şiirlerinde Garip şiirine yakın durduğu ilk dönemin yankılarını, izlerini de bulmak mümkün. Bu şiirleri sayıca çok olmamakla birlikte *Türk Dili*'nde yayımlanan "Sevik", "Sakıncasız", "Osman'lı", "Salça", "Kolonya'ya Selam-Sabah"ta temanın belirgin, dilin sade, anlaşılır, günlük dile yakın olduğu, soyuttan çok somuta yaslandığı, söz dizimi ve anlam biliminin kaidelerine uygun olduğu görülür. Nitekim *Türk Dili*'nde yayımlanan son şiiri "Bileytaşı"nda; "İşler sarpa sarıyor/ Nalburdan güllaç aldık/ Çerçiden sütle ceviz/ Nalbanttın şeker/ Sende aldım soluğu" dizeleri şairin söyleyiş kolaylığının yanı sıra ironik tutumunun da kaybolmadığı izlenimini vermektedir. Bunların yanında "Sıkım", "Firavun", gibi şiirlerde kafiyenin kullanıldığı görülür. Fakat bu şiirler genel ölçekte Metin Eloğlu'nun çizgisinde değişiklik yaşadığı anlamına gelmez. Aynı zamanda ressam olduğu ve en az şairliği kadar önemsettiği ressamlığının izdüşümleri özellikle İkinci Yeni etkisiyle yazdığı şiirlerinden sonra Eloğlu'nun şiirinde önemli bir görsel öge olarak belirir. Özellikle 1980 sonrasında *Türk Dili*'nde yayımlanan şiirlerinde toplumsal eleştiri bağlamının zayıfladığı, alaycı dil ve ironinin gittikçe azaldığı görülür. Bunda resmin büyük bir etkisi olduğundan söz edilebilir.

723

Metin Eloğlu bir yanıla Garip şiirine, öte yandan İkinci Yeni'ye yakın gibi görünse de şiirde halkın dilini kendine has imgeler ve söz bağdaştırmalarıyla kullanışı, dokunaklı bir alay ve istihza, acılı bir ironi ile kendi ekolünü kurmaya çalışan bir şair olduğu, son şiirlerinde de resmin etkilerinin hâkim kıldığı bir şiir evreni oluşturur. Şiirlerinde ölüm düşüncesi, ferdi bunalımlar, özlem gibi bireysel temalara yer vermenin yanında büsbütün halkın ilgi ve duyarlılığına yönelik konular da Metin Eloğlu'nun şiir evreninde yerini alır.

Türk Dili bünyesinde yayımlanan ilk şiirlerinde önemli ölçüde Orhan Veli tavrı görülürken, sade diliyle, anlaşılır ve açık Türkçesiyle, toplumsal eleştiriye kendi şiirine taşıyan, yer yer mizah ve alaycılığa başvuran bir şair portresi çizdiği gözlenir. Onun şiirindeki kırılma noktalarından biri Türk edebiyatının önemli evrelerinden biri olan İkinci Yeni şiiriyle tanışmasından sonradır ki, Eloğlu soyut, kapalı, imgeyi önceleyen bir çizgi yakalar. Tam anlamıyla İkinci Yeni ekolüne bağlı kalmayarak kendi şiir dünyasını kuran Metin Eloğlu halk zevkini ince bir alay, ironi, istihza ve toplumsal eleştiri ekseninde şiirine taşımış ve Türk şiirinin özgün şairlerden biri olmuştur.

Kaynakça

Eloğlu, Metin, “Delikanlılığımdan Bu Yana”, *Türk Dili*, 57, Ağustos 1981, s. 88.

Hızlan, Doğan (2006), “İkinci Yeni’nin Estetik Açılımı”, *Türk Edebiyatı Tarihi* 4, İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, s. 48-62.

_____, <http://www.kitapokuyoruz.com/kitap/17711/Hep/> (Erişim tarihi: 27.2.2010)

<http://www.isimsizsiniz.com/metin-eloglu-2.html>. (Erişim Tarihi: 27.2.2010)

http://tr.wikipedia.org/wiki/Metin_Elo%C4%9Flu. (Erişim Tarihi: 27.2.2010)

Karaca, Alaattin (2005), *İkinci Yeni Poetikası*, Ankara: Hece yayınları.

Kurdakul, Şükran (1983), *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, İstanbul: Gözlem yayınları, 4. basım.

Necatigil, Behçet (1972), *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, İstanbul: Varlık yayınları, 7. baskı.